

تحلیل شاخص های کیفیت زندگی شهری مورد: محله وردآورد منطقه ۲۱ شهر تهران

تاریخ دریافت مقاله: ۹۲/۰۷/۲۲

تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۹۲/۱۲/۲۰

پروانه شاه حسینی (استادیار سازمان سمت)

هانیه توکلی* (دانش آموخته کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران - مرکز)

چکیده

کیفیت زندگی محصول تاریخی نظام های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی است و نمی توان آن را مجزا از ساختارهای فوق تبیین کرد. بنابراین مفهوم کیفیت زندگی یک متغیر مرکب می باشد و وضعیت آن به سطح توسعه یافتگی جوامع بستگی دارد و می توان آن را با طراحی و تدوین شاخص هایی، تعریف و اجرا کرد. در این مقاله وضعیت و سطح کیفیت زندگی شهروندان محله وردآورد منطقه ۲۱ شهر تهران، بر اساس شاخص های تاثیر گذار بررسی شده است. از آنجا که شاخص های کیفیت زندگی متعدّداند، برای این محله شاخص های مناسبی در چند عنوان کلی که هر کدام دارای زیر مجموعه هایی هستند مانند سرزندگی و هویت محل، آموزش، زیست محیطی، مسکن، حمل و نقل، دسترسی به خدمات، امنیت و اقتصاد طراحی و براساس آن پرسشنامه مورد نظر تهیه شد. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۲۰۰ نفر تعیین شد و با استفاده از نرم افزار spss, Excel, Minitab (برای آزمون هایی چون میانگین وزنی ساده، تی تست و همبستگی) کیفیت زندگی در محله وردآورد تحلیل شده است. نتایج حاکی از آن است که سطح رضایت از شاخص کلی کیفیت زندگی شهری و همچنین تمامی شاخص های ۹ گانه آن بین کم و متوسط می باشد و در نهایت ضریب همبستگی نشان می دهد که میان شاخص های کیفیت زندگی همبستگی وجود دارد و با بهبود وضعیت مسکن و دسترسی به خدمات می توان به ارتقاء سطح کیفیت زندگی در محله وردآورد شهر تهران کمک کرد.

واژه های کلیدی:

کیفیت زندگی شهری - شاخص - ارتقاء کیفیت - محله وردآورد.

* نویسنده رابط: tavakoli.h67@gmail.com

مقدمه

وجود تعاریف متعدد از مفهوم کیفیت زندگی شهری (کمپ، ۱۳۶۹: ۶۷، اسمیت، ۱۳۸۱: ۱۶۰؛ مهدی‌زاده، ۱۳۸۵، ۴۵؛ Schyns and Ulengin et al. 2001، 61؛ Boelhouwer, et al, 2004, 5-9 نشان می‌دهد که این مفهوم بسیار تفسیر پذیر و ابهام آور است و بنابر حوزه کاربرد و نوع مطالعه بسیار فرق می‌کند. کیفیت زندگی عبارت است از رضایت کلی فردی از زندگی و بنا بر این کیفیت زندگی مفهومی عینی و ذهنی به صورت توأم است و در برنامه ریزی شهری می‌توان آن را با توجه به شاخص‌های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، محیطی و روانی و غیره در دو وجه عینی (کمی) و ذهنی (کیفی) تعریف کرد. مانند کیفیت دسترسی، کیفیت مسکن، کیفیت فضاهای گذران اوقات فراغت، ایجاد فرصت‌هایی برای کنش متقابل اجتماعی، فرصت‌های اجتماعی، اشتغال، رفاه، مشارکت اجتماعی و غیره. جوهر اصلی کیفیت زندگی شهری، تامین وارضای نیازهای مادی و معنوی انسان کوتاه‌تر توأمان است. در واقع برنامه ریزی برای مسکن، کار و اشتغال یا حمل و نقل بدون تامین نیازهای روانی، عاطفی و اجتماعی شهروندان مثل نیاز به امنیت، آرامش خاطر، زیبایی، تعلق اجتماعی، شادی، تفریح و غیره ناقص خواهد بود (مختاری و نظری، ۱۳۹۰: ۱۵-۱۸). اگر چه کیفیت زندگی در بعضی از منابع سطح زندگی ترجمه شده است ولی سطح زندگی و پیشرفت مادی فقط یکی از پایه‌های کیفیت زندگی را تشکیل می‌دهد و کیفیت زندگی یک متغیر مرکب می‌باشد. براین اساس طراحی و تدوین شاخص‌های کیفیت زندگی یکی از راه‌های عملیاتی کردن مفهوم کیفیت زندگی است. شاخص‌ها باید متناسب با ویژگی‌های ملی و محله‌ای تنظیم شوند تا برای شهروند معمولی معنادار باشند و منشاء عملی شوند که برای بهبود وضع موجود، از عهده شهروند بر می‌آید. این گونه برنامه ریزی، برنامه ریزی مشارکت فعال را به وجود می‌آورد و با توجه به پیچیدگی و تنوع مسائل و مشکلات اجتماعات شهری و روستایی ایجاب می‌کند که برنامه‌های توسعه همراه با مشارکت یا تقاضا و ابتکار ساکنان اجتماع محلی صورت گیرد که البته اعتماد اجتماعی پیش شرط آن محسوب می‌شود. با این تفاسیر توجه به کیفیت زندگی محله‌های شهری به عنوان مناطقی که مامن شکل‌گیری تشکل‌های انسانی به شمار می‌آیند، ضروری است. درباره کیفیت زندگی مطالعات بسیاری در کشورهای پیشرفته صنعتی و توسعه‌یافته و به خصوص در کشورهای اروپایی و آمریکایی انجام شده و حتی سازمان ملل هم به شناسایی و معرفی شاخص‌هایی در ارتباط با کیفیت زندگی پرداخته که نمونه شناخته شده آن شاخص توسعه انسانی سازمان ملل متحد است. تقریباً در تمامی کشورهای یاد شده مرجع و

سازمان مشخصی نیز برای اندازه‌گیری، پایش و به روزرسانی شاخص های کیفیت زندگی شهری وجود دارد. برای نمونه، در کشور هلند اداره برنامه ریزی فرهنگی و اجتماعی، در ترکیه گروه مشخصی از متخصصین آماری، فرهنگی و اجتماعی، در آمریکا موسساتی مختلفی در ایالت های آن فعالند مانند شرکت محلی و غیرانتفاعی جکسونویل در ایالت فلوریدا و در سنگاپور مراکز دولتی. این در حالی است که در ایران و نظام برنامه ریزی و مدیریت شهری آن به موضوع کیفیت زندگی شهری توجه بسیار اندکی شده است و برخلاف بسیاری از کشورها حتی مرجع و سازمان مشخصی برای ارایه و پایش مسایل، محورها، شاخص ها و اندازه‌گیری سطوح رضایت و کیفیت زندگی شهروندان (به خصوص در شهرها به عنوان کانون اصلی زیست و زندگی انسان) و مسایل و مشکلات در ارتباط با آن وجود ندارد (امینی ۱۳۸۷، ۴۳). با این وجود، محققان شاخص های متفاوتی را برای بررسی وضعیت کیفیت زندگی در شهرهای ایران برگزیده اند که با توجه به آن ها تحقیق حاضر در صدد شناخت عناصر موثر بر بهبود وساماندهی سازمانی فضایی و ساختار بصری و ادراکی محله وردآورد شهر تهران است.

سوالات تحقیق

۱. کیفیت محیط شهری در محله وردآورد در چه سطحی قرار دارد؟
۲. تصویر عینی و ذهنی ساکنان محله وردآورد از مفهوم کیفیت زندگی چگونه است؟

فرضیه های تحقیق

۱. با توجه به بقایای بافت روستایی در محله وردآورد، این محله از کیفیت زندگی شهری مناسبی برخوردار نیست.
۲. با توجه به شاخص های امنیت و اقتصادی ساکنان محله تصویر عینی و ذهنی مناسبی از محله شان ندارند.

پیشینه تحقیق

گر چه روند شکاف و نزول کیفیت زندگی شهری در سال های متوالی گذشته همواره چشم اندازی از فقر را در شهرها ایجاد کرده ولی متاسفانه رویکرد علمی در رفع این مسائل و بهبود سطوح زندگی به فراموشی سپرده شده است. در ارتباط به منابع فارسی می توان به گروهی از مقالات ارائه شده در مجلات و همایش ها اشاره کرد. برخی از پژوهش هایی که بیش تر در ارتباط با موضوع مطالعه صورت گرفته اند عبارتند از:

"مدل ارزیابی کیفیت محیط زیست شهری" بحرینی و طیبیان: ۱۳۷۷، محققان این پژوهش به مدل درختی-مدل کاربردی با تکیه بر میزان وسیعی از اطلاعات-دست یافته اند که در پایین ترین سطح آن سنجه ها قرار دارند. ارزش گذاری این سنجه ها در یک حرکت جمع شونده از پایین به بالا منجر به رقمی می شود که آن رقم مبین کیفیت محیط شهری است.

"نقش دسترسی ها در کیفیت زندگی شهری" صبری، ۱۳۷۸، این مقاله با توجه به اهمیت دسترسی ها در کیفیت زندگی شهری، به اهمیت پیاده راه ها و نقش آنها در وقوع حیات مدنی اشاره دارد.

"کیفیت محیط شهری مطالعه معوقه شهروندان" پاکزاد، ۱۳۸۲، در این مقاله کیفیت محیطی و عوامل موثر بر شکل گیری طراحی شهری بررسی و در نهایت ارتقاء کیفی محیط های شهری را یکی از وظایف طراحان شهری و از دغدغه های آنان دانسته و دوران سیطره کمیت را تمام شده می داند

-برنامه ریزی کیفیت زندگی شهری در مراکز شهری، تعاریف و شاخص ها"، کوکبی ، پورجعفر و تقوایی، ۱۳۸۴، این مقاله مفاهیم کیفیت زندگی شهری و تقابل مفهوم کیفیت با کمیت را تعریف و سپس معیار ها و شاخص های کیفیت زندگی شهری را بیان می دارد و تاکید می نماید که در تعریف معیارهای کیفیت زندگی شهری می باید بعد ذهنی و عینی آن را به صورت توأمان در نظر گرفت.

"ارزیابی کیفیت مناطق شهری در برخورداری از فضاهای عمومی با استفاده از نمودار وزنی ورونی: نمونه موردی شهر قدیم لار"، رفعیان، عظیمی و مقدم، ۱۳۹۱، این مقاله با محاسبه ارزش کیفی و با استفاده از نمودار وزنی ورونی مناطق کم تر برخوردار شهر لار از نظر دسترسی به فضاهای عمومی تعیین شده است.

"امکان سنجی پهنه امن خانگی (Home zone) عاملی جهت ارتقاء کیفیت محیط در کالبد محیط شهری: نمونه موردی محله خانقاه سنندج"، زراعی کرگ آباد، آهنی و داوودپور، ۱۳۹۲، در این مقاله مشخص شد که میزان معیارها و وجود پتانسیل های لازم در محله خانقاه سنندج بالاتر از حد متوسط است.

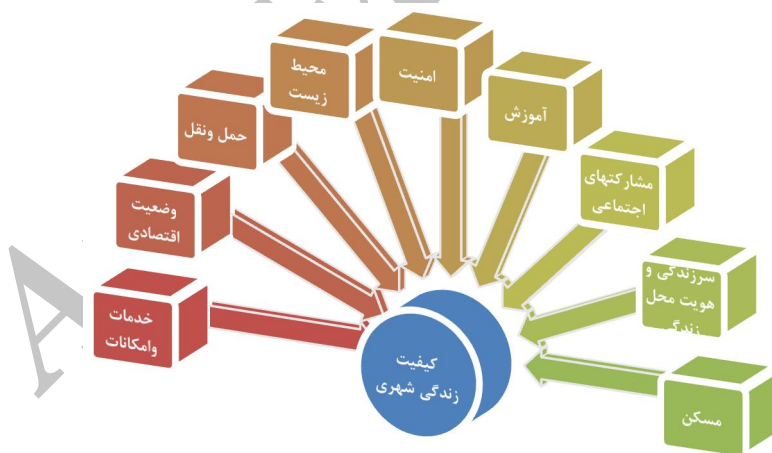
در رابطه با همایش های برگزار شده در ارتباط با کیفیت زندگی شهری می توان به همایش "سلامت شهری" اشاره کرد که برای اولین بار در ۵ و ۴ اردیبهشت ۱۳۸۹ توسط معاونت امور اجتماعی و فرهنگی شهرداری تهران با همکاری دانشگاه علوم پزشکی و خدمات درمانی ایران برگزار گردید.

روش تحقیق

روش این تحقیق توصیفی-تحلیلی و نوع آن کاربردی و اطلاعات از دو روش کتابخانه ای و پیمایشی به دست آمده است. در ابتدا داده‌های مربوط به شاخص های کیفیت زندگی شهری از نمونه‌ای قضاوتی و محدود (در حدود ۱۵ نفر) از کارشناسان (شامل مدیرمحل، پژوهشگرمحل، هیأت امناء و غیره) با استفاده از پرسشنامه ومصاحبه عمیق جمع آوری گردیده و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. با استفاده از روش کوکران و فرمول حجم نمونه‌گیری ساده تصادفی حجم نمونه ۲۰۰ پرسشنامه تعیین شد که پس از تهیه ۲۲۰ پرسشنامه و حذف ۲۰ عدد آن به دلیل ناقص بودن داده ها، ۲۰۰ پرسشنامه براساس طیف پنج گزینه ای لیکرت و نرم افزارهایی چون Excel و Minitab و SPSS شامل میانگین وزنی ساده ، آزمون تی تست ، آزمون همبستگی، سطح کیفیت زندگی در محله ی وردآورد شهر تهران تجزیه و تحلیل شده است.

متغیرهای تحقیق

همان طور که موضوع و هدف این پژوهش نشان می دهد، متغیر وابسته در این تحقیق کیفیت زندگی شهروندان محله وردآورد است و متغیرهای مستقل در ۹ دسته آمده که در نمودار زیر نشان داده شده است.

نموار ۱: متغیرهای وابسته کیفیت زندگی شهری در محله وردآورد منطقه ۲۱ شهر تهران (منبع: نگارندگان).

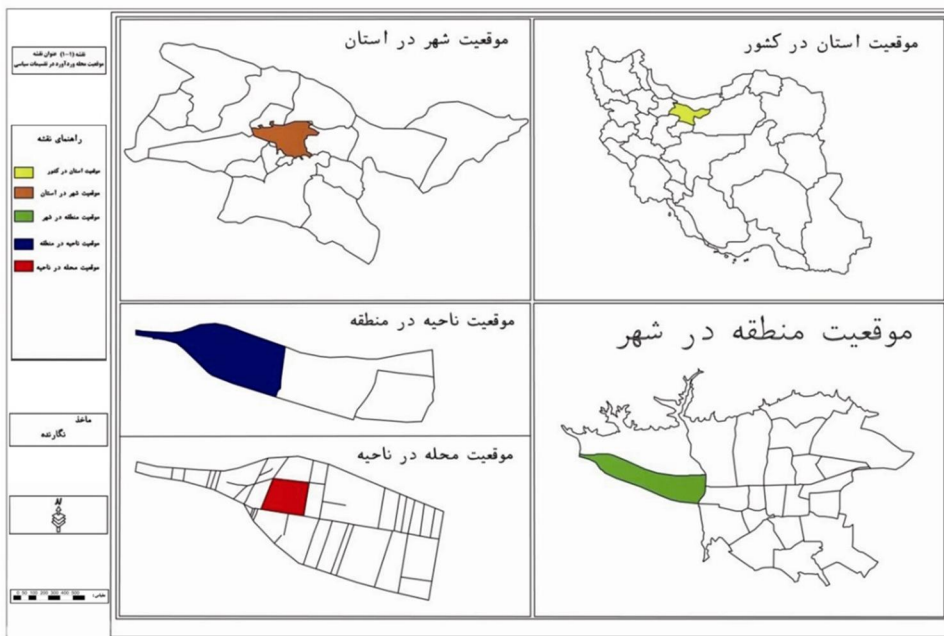

نمودار ۲: مدل تحلیلی تحقیق (منبع: نگارندگان).

محدوده‌ی مورد مطالعه

محله‌ی وردآورد به مساحت ۵۱۸۱ هکتار و جمعیت ۱۱۰۶۵۱ نفر با قدمت بیش از ۳۵۰ سال در ناحیه ۳ منطقه ۲۱ شهر تهران واقع گردیده است. این محله در طول جغرافیایی ۵۱ درجه و ۸ دقیقه و ۵ ثانیه و عرض جغرافیایی ۳۵ درجه و ۴۴ دقیقه و ۱۹ ثانیه قرار دارد و جزء بافت های فرسوده روستایی - شهری محسوب می شود که به مرور زمان در داخل محدوده خدماتی شهر قرار گرفته است. (نقشه ۱). محله‌ی وردآورد به عنوان یکی از بزرگ ترین و قدیمی ترین محله های منطقه ی ۲۱ نقش مهمی را در ابتدای ورود مهاجران به تهران ایفا می کند (مهندسين مشاورهفت شهر ری، ۱۳۹۰، ۷) و این منطقه قبل از الحاق به شهر تهران در دهه ۱۳۶۰ متشکل از روستاهای وردآورد و چیتگر بود و جمعیت اندکی داشت اما پس از آن که به عنوان یکی از مناطق ۲۲ گانه شهر تهران محسوب شد، جمعیت آن نیز افزایش یافت. برابر آمار سرشماری سال ۱۳۸۵ جمعیت این منطقه ۱۹۵۰۹۹ بوده که از این تعداد، جمعیت محله‌ی

وردآورد ۱۱۶۵۱ نفر بوده است. همچنین در همین سال این محله دارای ۳۰۲۹ خانوار و نسبت جنسی آن ۱۱۲ بوده است. دلیل بالا بودن نسبت جنسی وجود کارخانه ها و کارگاه های متعدد در سطح منطقه ۲۱ است که زمینه اشتغال برای مردان مهاجر را فراهم می کند. کارخانه های بزرگ داروپخش و چاپ و نشر و همچنین ۲۵ کارگاه دایر که در مجموع ۳۵۹۷ نفر در آنها مشغول به کارند. وجود این سطح از فعالیت صنعتی در این منطقه مهاجرت دائمی و مهاجرت پاندولی را به همراه داشته که خود سبب شکل گیری قشر غالب اجتماعی کارگر در محله شده است.

یافته های تحقیق

سطح کیفیت زندگی در محله ی وردآورد شهر تهران به دو شیوه بررسی شده است. یکی از طریق میانگین وزنی ساده و دیگری آزمون تی تست و همبستگی. بر اساس یافته های به دست آمده در ابتدا ۷۳ شاخص کیفیت زندگی مشخص شد، اما با استفاده از فرمول لیکرت. (خیلی کم=۱، کم=۲، متوسط=۳، زیاد=۴ و خیلی زیاد=۵) آن دسته از شاخص هایی که میانگین میزان اهمیت آن ها کم تر از ۳.۵ بود به جهت بومی سازی به ۵۱

شاخص تقلیل پیدا کرد که در ۹ دسته طبقه بندی و در قالب پرسشنامه از اهالی محله‌ی وردآورد سوال شدند.

جدول ۲: وضعیت شاخص های کیفیت زندگی در محله‌ی وردآورد منطقه ۲۱ شهر تهران

میانگین میزان رضایت	میانگین میزان رضایت	شاخص ها	
۲.۸۸	۳.۱۹	چقدر به ساکنین محله خود اعتماد دارید؟	وضعیت سر زندگی وهویت محله
	۳.۲۸	تا چه اندازه به محله مسکونی خود تعلق خاطر دارید؟	
	۳.۳۴	چه میزان از رخدادهای مهم در محله خود مطلع می شوید؟	
	۳.۲۹	میزان ارتباط شما با همسایگان چقدر است؟	
	۲.۴۸	شما از زمان اوقات فراغت کافی برخوردار هستید؟	
	۱.۹۱	در محله شما فضای کافی برای گذراندن اوقات فراغت وجود دارد؟	
	۲.۶۴	زندگی اجتماعی خود را چگونه ارزیابی می کنید؟	
۳۹.۲	۲.۰۸	میزان مشارکت و همکاری شما در سازمان های غیر دولتی (خیریه ها و NGO و غیره) چقدر است؟	وضعیت مشارکت
	۲.۷۱	میزان مشارکت و همکاری شما با شوراباری و مدیریت محله یتان چقدر است؟	
۲.۳۶	۲.۶۳	چقدر نظام آموزش و پرورش در محله شما آکارایی دارد؟	وضعیت آموزش
	۲.۱۲	گسترده‌گی و تنوع خدمات و امکانات آموزشی در محله را چگونه ارزیابی می کنید؟	
	۲.۳۳	تسهیلات آموزشی موجود در محله خود را چگونه ارزیابی می کنید؟	
۴۹.۱	۱.۴۴	میزان امنیت در مسیرهای اصلی محله شما چقدر می باشد؟	وضعیت امنیت
	۱.۵۰	میزان امنیت در مسیرهای فرعی محله شما چقدر است؟	
	۱.۴۴	میزان امنیت در بوستان ها و پارک های محله شما چقدر است؟	
	۱.۲۶	میزان امنیت در ساعات پایانی شب در محله شما چه اندازه است؟	
	۱.۲۴	میزان امنیت در مراکز عمومی (مراکز خرید، بازارچه وغیره) محله شما چقدر است؟	
	۱.۷۴	سرعت پاسخگویی و حضور به هنگام اورژانس ، آمبولانس، آتش نشانی، پلیس هنگام بروز حوادث را چگونه ارزیابی می کنید؟	

	۰.۹۹	میزان پاسخگویی آسیب های اجتماعی(تکدی گری, کودکان کار, اعتیاد و غیره) در محله شما چگونه است؟	
	۱.۹۱	چقدر از از مجاورت با عوارض طبیعی (گسل, رودخانه و غیره) احساس امنیت می کنید؟	
	۱.۸۹	چقدر تقاطع ها و معابر حادثه خیز در محله شما وجود دارد؟	
۵۱.۲	۲.۱۹	چقدر دفع فاضلاب خانگی (آب حمام, آشپزخانه و غیره) به وسیله چاه های جذبی انجام می شود؟	وضعیت زیست محیطی
	۱.۷۶	مطلوبیت آب مصرفی خود را چگونه ارزیابی می کنید؟	
	۳.۱۷	چقدر وضعیت جمع آوری زباله و روفت و روب در محله شما مناسب است؟	
	۲.۵۶	میزان همکاری شما در جداسازی زباله و پسماند چقدر است؟	
	۳.۱۶	چقدر در محله شما حیوانات مودی(موش, حشرات بیماری زا و ...) وجود دارد؟	
	۳.۱۴	چقدر استاندارد روشنایی معابر در محله شما رعایت شده است؟	
	۲.۲۴	چقدر محله شما از فضای پیاده و پیاده روی کافی برخوردار است؟	
	۲.۶۰	چقدر فضای قابل سکونت محله شما مناسب است ؟	
	۲.۲۹	چقدر میزان آلودگی صوتی در محله شما مناسب است؟	
	۱.۹۷	چقدر میزان آلودگی هوا در محله شما مناسب است؟	
۲۵.۲	۲.۰۵	چقدر در محله شما استاندارد های مسکن مانند(ضد زلزله, عایق های حرارتی و ... غیره) رعایت شده است؟	وضعیت مسکن
	۲.۵۶	چه میزان با افزایش تراکم ساختمانی در محله موافقت می کنید؟	
	۲.۱۴	چقدر از بافت فعلی محله رضایت دارید؟	
۲۲.۲	۲.۰۸	چقدر وضعیت جریان ترافیک در محله شما مناسب است؟	وضعیت حمل و نقل
	۱.۹۶	چقدر وضعیت پارکینگ (عمومی, شخصی, کنار خیابان و غیره) در محله شما مناسب است ؟	
	۳.۷۴	چقدر بین طول زمان سفر بین محل کار و سکونت شما تناسب وجود دارد؟	
۲.۳۷	۲.۱۱	میزان دسترسی شما به مراکز خرید (مغازه های خرید مایحتاج روزانه , میدان تره بار و غیره) در محله چگونه است؟	وضعیت دسترسی

		میزان دسترسی شما به مراکز آموزشی (مدرسه، آموزشگاه های علمی، آموزشگاه های فنی و حرفه ای وغیره) در محله چگونه است؟	به خدمات وامکانات محله ای
۲.۴۱			
	۲.۴۴	میزان دسترسی شما به مراکز فرهنگی وهنری (سرای محله، فرهنگسرا و غیره) در محله چگونه است؟	
	۲.۴۷	میزان دسترسی شما به مراکز تفریحی و ورزشی (باشگاه، زمین های بازی وغیره) در محله چگونه است؟	
	۲.۸۰	میزان دسترسی شما به فضای سبز عمومی (پارک، بوستان، پارک جنگلی و غیره) در محله چگونه است؟	
	۲.۰۲	میزان دسترسی شما به خدمات بهداشتی و درمانی (بیمارستان، درمانگاه وغیره) در محله چگونه است؟	
۲.۱۷	۲.۲۲	به چه میزان از عهده هزینه نیازهای پایه (خوراک پوشاک مسکن) خود برمی آید؟	وضعیت اقتصادی
	۲.۲۵	تا چه اندازه هزینه اجاره بهای مسکن شما مناسب است؟	
	۲.۲۳	چقدر بین درآمد وهزینه های زندگی شما تعادل وجود دارد؟	
	۲.۳۱	چقدر بین درآمد وثروت در این محله عدالت رعایت شده است ؟	
	۲.۱۱	چقدر بهای خدمات آموزشی را در این محله مناسب می دانید؟	
	۲.۱۰	سرویس های بانکی (عابر بانک خدمات الکترونیکی وغیره)در محله را چگونه ارزیابی می کنید؟	
	۱.۹۹	به نظر شما سطح تعادل بین جمعیت و منابع مانند(وجود فضای سبز کافی فضای مسکونی کافی و غیره)چقدر است	
۱.۶۷	۶۷.۱	کیفیت مناسب زندگی خود را در چه سطحی می دانید؟	وضعیت کیفیت زندگی
	۲.۲۳	شاخص کلی کیفیت زندگی شهری	

منبع: نگارندگان.

با نگاه به جدول فوق می توان دریافت که در هیچ شاخصی میانگین میزان رضایت حتی در حد متوسط نیز وجود ندارد. در مجموع طبقات شاخص های میزان رضایت به ترتیب عبارتست از: سرزندگی وهویت محله(۲.۸۸)، مشارکت(۲.۳۹)، آموزش(۲.۳۶)، امنیت(۱.۴۹)، زیست محیطی(۲.۵۱)، مسکن(۲.۲۵)، حمل ونقل(۲.۲۲)، دسترسی به خدمات وامکانات محله

ای (۲۰۳۷)، شاخص های اقتصادی (۲۰۱۷). کوتاه تر کلی شاخص های کلی کیفیت زندگی شهری محله وردآورد واقع در منطقه ۲۱ شهرداری تهران برابر با ۲۰۲۳ یعنی بین متوسط و کم می باشد که نشان دهنده سطح کیفیت زندگی نامناسب شهروندان این محله است.

اکنون هر یک از شاخص های اصلی توضیح داده می شود:

در شاخص های سرزندگی و هویت محله بالاترین میزان رضایت در حدمتوسط بوده و شامل میزان اطلاع از رخدادهای محله است و کم ترین میزان رضایت به فضای کافی برای گذراندن اوقات فراغت تعلق دارد.

در شاخص های مشارکت بالاترین میزان رضایت، میزان مشارکت و همکاری با شوراییاری و مدیریت محله را در بر می گیرد و کم ترین میزان، به مشارکت و همکاری در سازمان های غیر دولتی (خیریه ها و NGO و غیره) اختصاص دارد.

در شاخص های آموزش بالاترین میزان رضایت از کارایی نظام آموزش و پرورش در حد متوسط است و کم ترین میزان رضایت از گستردگی و تنوع خدمات و امکانات آموزشی در محله است.

در شاخص های امنیت بالاترین میزان رضایت از نبود تقاطع ها و معابر حادثه خیز است و کم ترین میزان رضایت از آسیب های اجتماعی (تکدی گری، کودکان کار، اعتیاد و غیره) در محله است.

در شاخص های زیست محیطی بالاترین میزان رضایت وضعیت جمع آوری زباله و روفت و روب در محله و کم ترین میزان رضایت از آلودگی هوا است.

در شاخص های مسکن بالاترین میزان رضایت از افزایش تراکم ساختمانی در محله در حد متوسط است و کم ترین میزان رضایت رعایت استانداردهای مسکن (ضد زلزله، عایق های حرارتی و غیره) می باشد.

در شاخص های حمل و نقل بالاترین میزان رضایت از مناسب بودن طول زمان سفر بین محل کار و سکونت است و کم ترین میزان رضایت از وضعیت پارکینگ (عمومی، شخصی، کنار خیابان و غیره) در محله است.

در شاخص های دسترسی به خدمات و امکانات محله ای بالاترین میزان رضایت، دسترسی به فضای سبز عمومی (پارک، بوستان، پارک جنگلی و غیره) در محله و کم ترین میزان رضایت دسترسی شهروندان به خدمات بهداشتی و درمانی (بیمارستان، درمانگاه و غیره) در محله است.

در شاخص های اقتصادی بالاترین میزان رضایت از حد متوسط، رعایت عدالت میان ثروت و درآمد است و کم ترین میزان رضایت، تعادل بین جمعیت و منابع است. فرضیه (۱) با توجه به بقایای بافت روستایی در محله ی وردآورد، این محله از کیفیت زندگی شهری مناسبی برخوردار نیست. اثبات ادعا، با توجه به بقایای روستایی در محله، این محله از کیفیت زندگی شهری مناسبی برخوردار نیست (H0). رد ادعا: محله با توجه به بقایای روستایی از کیفیت زندگی شهری مناسبی برخوردار است (H1).

$$\left\{ \begin{array}{l} H_0: \mu = 100 \text{ (ادعا)} \\ H_1: \mu \neq 100 \end{array} \right\}$$

$$\left\{ \begin{array}{l} H_0: \mu = 100 \text{ (ادعا)} \\ H_1: \mu \neq 100 \end{array} \right\}$$

بررسی شاخص های کلی کیفیت زندگی با فرض بالا با توجه به معنی داری 0001 / significance کم تر از ۵ درصد (سطح آلفا) رد فرض H0 است. نتیجه این آزمون شامل دو خروجی می باشد خروجی اول آمار توصیفی مربوط به آزمون فرض را ارائه می کند و اعداد محاسبه شده به ترتیب تعداد داده، میانگین، انحراف معیار و خطای معیار میانگین را نشان می دهد.

خطای معیار میانگین	انحراف معیار	میانگین	تعداد	مجموع میانگین شاخص های کیفیت زندگی
۰.۰۱۷۹۴	۰.۲۵۳۷۱	2.2307	200	

منبع: نگارندگان.

خروجی دوم مربوط به آمار استنباطی است و نتایج آزمون را ارائه می کند. بر این اساس مقدار آماره $t=65.734$ ، در جه آزادی عدد ۱۹۹ sig برابر ۰۰۰ می باشد. از آنجاکه sig کوچک تر از ۵ درصد است H0 رد نمی شود و ادعای کوچک تر بودن میانگین شاخص های کیفیت زندگی از ۳.۵ را نمی توان مردود دانست. بنابراین و همچنین با توجه به جداول و نمودارهایی که از پرسشنامه ها استخراج شده اند می توان نتیجه گرفت که کیفیت زندگی در محله وردآورد در سطح پایینی قرار دارد.

جدول آزمون تی-تست						
	Test Value = 3.5					
	t	درجه آزادی عدد	Sig. معنی دار بودن	اختلاف میانگین نمونه با مقدار مورد آزمون	فاصله اطمینان 95 درصد	
					حد پایین	حد بالا
مجموع شاخص های کیفیت زندگی	-65.734	199	.	-1.17926	-1.2146	-1.1439

منبع: نگارندگان.

فرضیه ۲) با توجه به شاخص های امنیت اقتصادی ساکنان محله تصویرعینی و ذهنی مناسبی از محله شان ندارند.

اثبات ادعا، با توجه به شاخص های امنیت اقتصادی ساکنان محله تصویر ذهنی مناسبی از محله شان ندارند. (H0). ردادعا: با توجه به شاخص های امنیت اقتصادی ساکنان محله تصویر ذهنی مناسبی از محله شان دارند. (H1).

$$\left\{ \begin{array}{l} H_0: \mu = 1.00 \text{ (ادعا)} \\ H_1: \mu \neq 1.00 \end{array} \right\}$$

$$\left\{ \begin{array}{l} H_0: \mu = 3.0 \text{ (ادعا)} \\ H_1: \mu \neq 3.0 \end{array} \right\}$$

بررسی شاخص های امنیت اقتصادی موجود با فرض بالا با توجه به معنی داری $0.0001 / \text{significance}$ کم تر از ۵ درصد (سطح آلفا) رد فرض H0 است. نتیجه این آزمون شامل دو خروجی می باشد. خروجی اول آمار توصیفی مربوط به آزمون فرض را ارائه می کند و اعداد محاسبه شده به ترتیب تعداد داده، میانگین، انحراف معیار و خطای معیار میانگین را نشان می دهد.

آزمون تی-تست خروجی اول				
	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای انحراف معیار
شاخص های امنیت	200	1.4236	0.25038	0.0177

منبع: نگارندگان

آزمون تی-تست خروجی دوم						
	Test Value = 3.5					
	t	درجه آزادی عدد	Sig. معنی دار بودن	اختلاف میانگین نمونه با مقدار مورد آزمون	فاصله اطمینان 95 درصد	
					حد پایین	حد بالا
شاخص های امنیت	-117.278	-199	.	-2.0764	-2.1113	-2.0415

منبع: نگارندگان.

آزمون تی-تست خروجی اول				
	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای انحراف معیار
شاخص های اقتصادی	200	2.1987	0.44804	0.03168

آزمون تی-تست خروجی دوم						
	Test Value = 3.5					
	t	درجه آزادی عدد	Sig. معنی دار بودن	اختلاف میانگین نمونه با مقدار مورد آزمون	فاصله اطمینان ۹۵ درصد	
					حد پایین	حد بالا
شاخص های اقتصادی	-41.073	199	.	-1.30126	-1.3637	-1.2388

منبع: نگارندگان

خروجی دوم مربوط به آمار استنباطی است و نتایج آزمون را ارائه می‌کند. بر این اساس مقدار آمارهای $t=117.278$ ، 41.073 -در جه آزادی شان عدد sig ۱۹۹ برابر ۰۰۰ می‌باشد. از آنجا که sig کوچک تر از ۵ در صد است، H_0 رد نمی‌شود و ادعای کوچک تر بودن میانگین شاخص های امنیت اقتصادی از ۳.۵ را نمی توان مردود دانست. بنابراین به نظر می رسد ادراکات و تصورات شهروندان از ارزیابی کیفیت زندگی در محله مورد نظر نامطلوب است.

جمع بندی و نتیجه گیری

در این تحقیق با توجه به شاخص هایی که محققان ارائه داده اند و نظر خواهی از کارشناسان شهری مانند پژوهشگر محله، مدیر محله و اعضای هیأت امنای محله ۵۱ شاخص کیفیت زندگی در ۹ دسته تقسیم بندی شدند که عبارتند از: شاخص های سرزندگی و هویت محله، شاخص های مشارکت، شاخص های آموزش، شاخص های امنیت، شاخص های زیست محیطی، شاخص های مسکن، شاخص های حمل و نقل، شاخص های دسترسی به خدمات و امکانات محله ای، شاخص های اقتصادی. براساس این شاخص ها، میزان رضایت شهروندان محله وردآورد واقع در منطقه ۲۱ شهرداری تهران بررسی و مشخص شد که سطح کیفیت زندگی در این محله نامناسب است و بنابراین میزان رضایت ساکنین از کیفیت زندگی در این محله کم می باشد که برای رفع آن راهکارهایی به شرح ذیل پیشنهاد می شود:

- تملک باغ مجاور ضلع شرقی بوستان شهدای خبرنگار جهت توسعه آن .
- احداث چند بوستان کوچک در چند نقطه محله وردآورد با توجه به وجود زمین های بایر در محدوده مسکونی محله.
- احداث سرای محله وردآورد و راه اندازی خانه سلامت، مرکز کارآفرینی و مجموعه ورزشی.
- احداث مسیر ویژه بی آر تی در بزرگراه شهید لشکری از میدان آزادی به وردآورد .
- تعریض بلوار اصلی و خیابان انقلاب مطابق با طرح تفصیلی.

منابع و مآخذ:

۱. اسمیت، د.ام. ۱۳۸۱. رفاه انسانی و عدالت اجتماعی، مجله اطلاعات سیاسی-اقتصادی، ترجمه حسین شاهی اردبیلی و حسین حاتمی نژاد، شماره جلد ۱۸۵-۱۸۶، ۱۶۰-۱۷۳.
۲. امینی، م. ۱۳۸۷. شناسایی و کاربرد شاخصهای کیفیت زندگی شهری در منطقه ۴ شهر تهران از دیدگاه مدیریت شهری، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، ۲۰۲ صفحه.
۳. بحرینی، ح. ۱۳۷۷. فرآیند طراحی شهری، انتشارات دانشگاه تهران، ۴۸۲ صفحه.
۴. بمانیان، م.، محمودی نژاد، ه. ۱۳۸۷. شهرسازی رفاه گرا، چاپ دوم، انتشارات سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور، ۱۷۶ صفحه.
۵. پاکزاد، ج. ۱۳۸۲. "کیفیت محیط شهری، مطالبه معوقه شهروندان"، فصلنامه مدیریت شهری، شماره جلد ۹، ۶-۱۵.
۶. رفعیان، م.، عظیمی، م.، مقدم، ح. ۱۳۹۱. "ارزیابی کیفیت مناطق شهری در برخورداری از فضاهای عمومی با استفاده از نمودار وزنی ورونی: نمونه موردی شهر قدیم لار"، فصلنامه جغرافیایی آمایش محیط، ۵(۱۶)، ۱۰۷-۱۲۴ صفحه.
۷. زارعی کرگ آباد، ف.، آهنی، س.، داوودپور، ز. ۱۳۹۲. "امکان سنجی پهنه امن خانگی (Home Zone) عاملی جهت ارتقاء کیفیت محیط در کالبد محیط شهری، نمونه موردی محله خانقاه سنندج"، فصلنامه جغرافیایی آمایش محیط، ۶(۲۲)، ۱۲۱-۱۴۰ صفحه.
۸. سیف الدینی، ف. ۱۳۸۱. مبانی برنامه ریزی شهری؛ چاپ دوم، انتشارات آبیژ، ۲۵۸ صفحه.
۹. فرهنگ واژگان برنامه ریزی شهری و منطقه ای؛ چاپ دوم، انتشارات دانشگاه شیراز، ۱۳۶ صفحه.
۱۰. شکویی، ح. ۱۳۸۵. دیدگاه های نو در جغرافیای شهری؛ چاپ نهم، انتشارات سمت، ۵۶۳ صفحه.
۱۱. صبری، س. ۱۳۷۸. "نقش دسترسی ها در کیفیت زندگی شهری"، مجله صفا، شماره جلد بیست و نهم، ۵۸-۶۷.
۱۲. طیبیان، م.، بحرینی، ح. ۱۳۷۷. "مدل ارزیابی کیفیت محیط زیست شهری"، مجله محیط شناسی، شماره جلد ۲۱ و ۲۲، ۴۱-۴۶.
۱۳. غفاری، غ.، امیدی، ر. ۱۳۸۷. کیفیت زندگی شاخص توسعه اجتماعی؛ چاپ دوم، انتشارات شیراز، ۲۱۶ صفحه.

- ۱۴- کمپ، ا. ۱۳۶۹. روانشناسی کاربردی، ترجمه فرهاد ماهر، چاپ اول، انتشارات آستان قدس رضوی، ۶۱۲ صفحه.
۱۵. کوبی، ا. ۱۳۸۴. برنامه ریزی به منظور ارتقاء کیفیت زندگی شهری در مرکز شهر مورد مطالعه: خرم آباد، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، ۲۳۱ صفحه.
۱۶. ——— پورجعفر، م، تقوایی، ع. ۱۳۸۴. "برنامه ریزی کیفیت زندگی شهری در مراکز شهری، تعاریف و شاخص ها"، جستارهای شهرسازی، شماره جلد ۱۲، ۶-۱۳ صفحه.
۱۷. مختاری، م، نظری، ج. ۱۳۸۹. جامعه شناسی کیفیت زندگی، چاپ اول، انتشارات جامعه شناسان، ۲۰۳ صفحه.
۱۸. مرکز آمار ایران. ۱۳۸۵. سرشماری عمومی نفوس و مسکن، چاپ اول، انتشارات مرکز آمار ایران، ۱۲۱ صفحه.
۱۹. مهدی زاده، ج. ۱۳۸۲. برنامه ریزی راهبردی توسعه شهری، تجربیات اخیر جهانی و جایگاه آن در ایران، چاپ اول، تهران: طرح و نشر پیام سیما، ۵۴۹ صفحه.
۲۰. ———. ۱۳۸۵. برنامه ریزی راهبردی توسعه شهری؛ تجربیات اخیر جهانی و جایگاه آن در ایران، چاپ دوم، انتشارات طرح و نشر پیام سیما، ۵۵۲ صفحه.
۲۱. مهندسین مشاورهفت شهرری. ۱۳۹۰. طرح ساماندهی محله وردآورد، منطقه ۲۱ شهر تهران، چاپ اول، انتشارات مهندسین مشاورهفت شهرری، ۲۱۳ صفحه.
۲۲. مومنی، م و فعال قیومی، ع. ۱۳۹۰. تحلیل داده های آماری با استفاده از SPSS، چاپ پنجم، انتشارات نشر کتاب، ۳۰۲ صفحه.
23. Estes, R. J. 2004. Abs, Looking Back, Looking Forward; Advancing Quality of Life in a Turbulent World, Conference Abstracts, Philadelphia, 51-60.
24. Mc crea, R. et al. 2004. Modelling Urban Quality of Life in South East Queensland by linking subjective and objective indicators, 28th Australian and New Zealand regional Science Association International annual Conference, Wollongong, NSW, 28th September to 2 October, 1-23.
25. Schyns, P, Boelhouwer, J. 2004. Measuring Quality Of Life in Amsredam from the viewpoint of participation, The Amsterdam bureau for Research an statistics/ Social and Cultural Planning. Office, 12, 5-78.
26. Stokie, T. 1998. Benchmarkinh Melbourne; Indicator of livability and competitiveness, In proceedings of the first international conference on

- Quality of life in cities, Singapore; national University of Singapore, 34,42-53..
- 27.Ulengin, B, et al .2001. Amultidimensional approach to urban quality of life; The case of Istanbul, European journal of operation Resarch 130, 361-274.
- 28.van K, de Hollander, A .2003. Urban environmental quality and human well-being; Towards a conceptual framework and demarcation of concepts; a literature study. Landscape and Urban Planning, 65, 5-18.

Archive of SID